

FILIPA GREGORI

zdanica
olenovih

Prevela
Aleksandra Čabraja

 Laguna

Naslov originala

Philippa Gregory
BOLEYN TRAITOR

Copyright © Philippa Gregory 2025

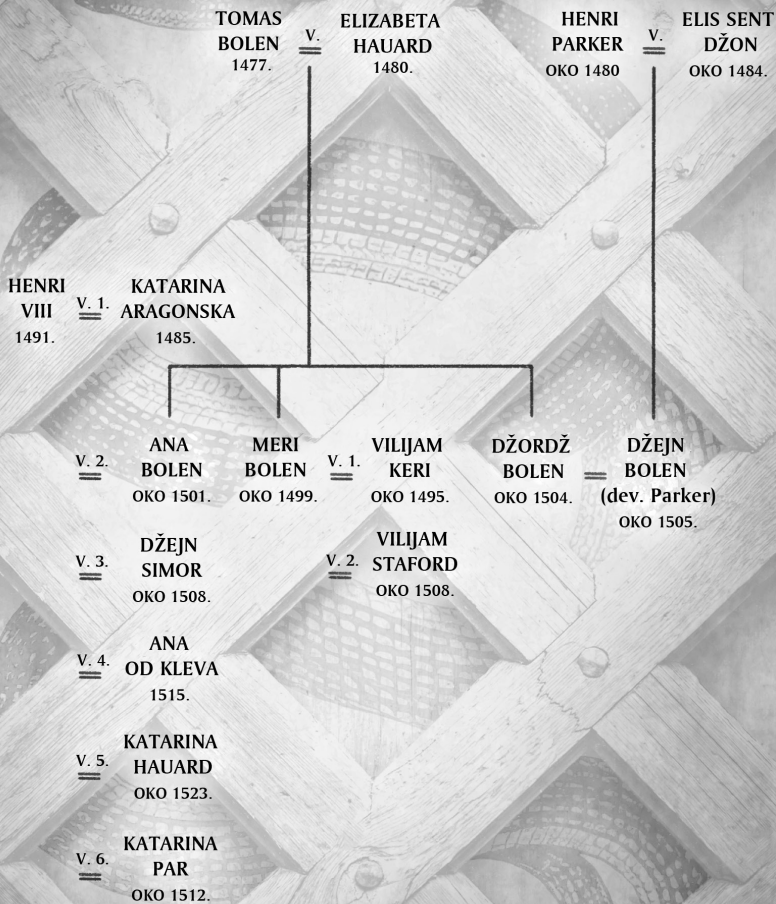
Originally published in the English language by
HarperCollins Publishers Ltd. under the title Boleyn
Traitor

Translated under licence from HarperCollins Publishers
Ltd.

Philippa Gregory asserts the moral right to be
acknowledged as the author of this work.

Translation copyright © za srpsko izdanje 2026, LAGUNA

Iz dajica
Bolenovih

DVORAC GRINIČ, LETO 1534.

U KOVANOM SREBRNOM ogledalu izgledamo kao dve bezglave aveti – crne kapuljače skrivaju nam lica. Zabacim unazad gusti veo da otkrijem masku zlatnog sokola. Oštri kljun sa zlatnim emajlom, mesingane široke obrve. Perje na glavi i vratu načinjeno je od zlatne tkanine: pokreće se i sleže poput pravog perja, sa šarama kao na perju sivog sokola, kao da je Mida ukleo slobodnu pticu i pretvorio je u zlato.

Dižem masku na svetlosmeđu kosu da otkrijem glatku kožu i svoj tajanstveni osmeh.

„A mogla bi da skineš i taj izraz sa lica“, kaže Ana, svlačeći kapuljaču i okrećući se ka meni da joj dignem veo i oslobodim je maske.

„Kakav izraz?“

„Taj lažni – dvolični izraz. O čemu razmišljaš?“

Usta dvoranke uvek su puna neizgovorenih reči. „Mislila sam: u ovome neće biti lako plesati“, slažem. „Kroz ovo se teško vidi.“

„Ovde smo da nas vide, a ne da vidimo.“

Ona ustaje i raširi ruke da joj raspertlam steznik, rukave, skut haljine. Kroz finu lanenu košulju češka zaobljeni stomačić. Pet meseci trudna sa drugim detetom, umornija je nego tokom prve trudnoće. Ona tvrdi da je to znak da nosi sina. Lakše je

nosila kćerku, princezu Elizabetu. Odmara se na krevetu svakog popodneva dok se kralj kupa i presvlači posle popodnevni sportskih igara.

„Kako se zove maska?“, pita ona, smeštajući se u svoj prostrani zlatni krevet.

„*Sokolari*. Plešemo kao ptice, a onda...“

„Da pogađam“, prekine me ona. „Kralj i njegovi prijatelji dolaze preruseni u sokolare i uhvate nas, i plešemo s njima? A onda svi skidamo maske i ja shvatam da plešem sa kraljem! Zapanjena sam! Nisam imala pojma! Mislila sam da je to neki zgodni neznanac.“

Lažno se smejem. „Baš ste duhoviti!“

Izuvam joj vezene cipelice i svlačim fine svilene čarape. To je čast za dvorsku damu u službi kraljice, i dužnost voljene snahe. Ponosim se i jednim i drugim.

Ona sklopi oči. „Valjda ni on ne može da poveruje da ne bih prepoznala rođenog muža?“

Naravno, kralj ne misli da zaista verujemo kako je grupa nepoznatih savojskih prinčeva ili neznanih ruskih plemića u debelom krznu upala u kraljičine gostinske odaje. To je dvorska igra koju svi svesno igramo, a svrha je da kralj zablista. Usred sve te glume krije se jedna istina: drugi sin, drugorazredni, rezervni izbor, preobrazio se u zlato; postao je naslednik. Iznova i iznova divimo se tom čudu, kao da je najveća sreća to što je Artur, prvorodeni sin, umro, i što je Henri postao naslednik a potom i kralj. Pre dvadeset godina neko ga je nazvao „najlepšim svetskim princem“, i još od tada se držimo toga.

Kad sam prvobitno došla na dvor kao dvorska dama, bila sam usamljena, načitana jedanaestogodišnja devojčica, a on je bio dvadesetšestogodišnji, zanosni mladi muž prelepe kraljice: Katarine Aragonske. Zaljubila sam se u njega, u nju, u sjaj i lepotu mladog kraljevskog para. Zatim sam se zaljubila u čitavu porodicu Bolen: Anu, njenog častohlepnog brata Džordža, u njenu dobroćudnu sestru Meri, njihove roditelje i u plemenitu kuću Hauardovih – sve iskusne dvorane kakva sam i sama želela da budem, u službi najlepšeg i najmoćnijeg dvora na svetu.

Sad sam i sama Bolenova, udata sam za Džordža gotovo polovinu svog života, i zajedno s njim sam se uzdigla do titule ledi Ročford, sa skoro trideset godina. Kraljice koju sam prvu volela i služila već odavno nema, a zgodni kralj je sada u najboljim godinama. Posmatrala sam kako njegova žudnja za pohvalama izrasta iz mladičke vedrine u taštinu zrelog muškarca, i naučila sam – kao i svi mi – da sve sočnijim pohvalama hranim njegovu glad.

„Prerušavanje i otkrivanje je za njega igra“, govorim utešno. „On samo želi da ceo svet vidi kako ste izabrali njega, čak i kada je pod maskom. Ponovo se zaljubljujete.“

„Pa da“, kaže ona sa iznenađenim, širokim lažnim osmehom. „Ja sam Ana, 'Najsrećnija'.“

Ušuškavam je pokrivačem od jagnjeće vune. Zahvaljujući Ani, ja sam prva dama na dvoru i biću tetka njenom čedu, sledećem engleskom kralju, i prva u procesiji koja će ga nositi na krštenje. Biće to pobeđnička parada nas lepih i bistrih žena – pobeđićemo stare plemiće i preoteti im kralja.

„Kada ćete objaviti da ste noseći? Trudnoću sa Elizabetom objavili ste mnogo ranije.“

Ona slegne ramenima. „Kad budem htela.“

Samo nekoliko povlašćenih zna da ona ove jeseni očekuje bebu. U pravu je što odlaže oglašavanje zvona za početak nove trke usrdnih mladih devojaka do kraljevog kreveta; svaka bludnica na dvoru otimaće se za kraljevu pažnju kada budu saznale da je kraljica trudna.

„Učini mi nešto, Džejn“, kaže ona dok ja među dlanovima trljam ulje kleke i lavande da ga zagrejem, da joj izmasiram natekla stopala i nožne članke. „Razgovaraj s onom, Agnes. Nepristojna je.“

Agnes je mlada dvorska dama, plava i ljupka. Tamnokosa Ana mrzi plave i nasmešene žene, ali one ipak hrle ka dvoru u svojim najlepšim haljinama.

„Šta je uradila?“

„Suviše se plitko klanja; samo se kratko nakloni kao da nisam ništa više do vikontesa.“

To je moja titula. Rođena sam kao Džejn Parker, brakom sam stekla ime Bolen, a sada sam leđi Ročford. Trljam joj nožne prste, smešeći se. „Lepo je biti vikontesa“, kaŕem joj.

„Dovoljno je za sada“, sloŕi se ona. „Ali kada rodim princa, imenovaću Dŕordŕa za vojvodu!“

To je vrtoglava ambicija Bolenovih. Plan mog oca bio je da postanem dvoranka srednjeg ranga, vična tom novom zanatu za obrazovane muškarce i ŕene. On me je poslao na dvor gde se govori francuski i engleski i čita latinski. Posavetovao me je da naučim i nemački, jer protestantski mislioci pišu na nemačkom, i da krijem svoje znanje španskog od španske kraljice.

Međutim, Anu diskretni posao dvoranke nikad nije zanimao; ona je otišla pravo na izvor moći, zavela je kralja i udala se za njega. Ona poseduje svu hrabrost plemenitog doma svoje majke, Hauardovih, i svu ambiciju Bolenovih, koji su se sopstvenim snagama izborili za sebe. Ako ona ŕeli da Dŕordŕ postane vojvoda, tako će i biti, a ja ću biti vojvotkinja. Ana i svi mi, Bolenovi i Hauardovi, sada smo u usponu – ne moŕe nas omesti devojka poput Agnes.

„Staroj kraljici se propisno klanjala. Pred njom se stropoštavala kao da je Katarina Aragonska Bogorodica“, ŕali se Ana.

Svi smo to radili. Ali to je bilo pre tri godine, a pamćenje dvorana ŕivi kraće od leptira.

„Ona je sad princeza udova“, podsećam je.

„I razgovarala je sa španskim ambasadorom“, kaŕe Ana nervozno. „Šta bi budala poput nje mogla da kaŕe budali poput njega?“

Podsećam sebe da kaŕem svom zaštitniku da je Agnes regrutovana u mreŕu prijatelja i uhoda španskog ambasadora. „Oh, on razgovara sa svima“, razuveravam je. „Šta bi drugo mogao da radi?“

„Moŕe da se vrati kući, u Španiju. Moŕe da se zakljuća u zamak Kimbolton zajedno sa kraljicom.“

„Princezom udovom“, podsećam je opet.

„Ali s kim još ona razgovara?“, pita ona. „Sa plemićima papistima? Sa Kortnijevima? Sa prijateljima stare kraljice i princeze Meri?“

„Leđi Meri“, podsećam je.

Kraljicu Katarinu sada treba nazivati princezom udovom, a nje-na kćerka se sada naziva leđi Meri; ali oni koji su im služili i voleli ih odbijaju da ih tako zovu, a mi ostali moramo da se navikavamo.

„Ništa od toga za vas nije važno. Vi ste pobedili. To su samo stari ljudi, kraljevi prijatelji iz detinjstva! Kilavi papisti! Sećaju se starih vremena. Ne i mi – mi koji pripadamo novom dvoru, novoj veri, novom svetu. Vreme je na našoj strani. Oni umiru od starosti ili jednostavno odustaju. Ako rodite sina, to će dokazati da je vaš brak Božja volja, a stara kraljica, njena kćerka i španski ambasador, kao i svi koji su odani njima, otići će u zaborav.“

„Gde je Džordž?“, pita ona. „Kasni.“

Nikada se ne žalim kad Džordž kasni; ali ja sam mu već deset godina žena, a ona je njegova kraljica.

„Idi po njega, Džejn.“

Pošteđena sam toga da delujem kao očajna žena koja lovi svog muža kucajući na vrata koja povezuju kraljičinu spavaću sobu sa kraljevom privatnom galerijom. Džordž ulazi, zanosno zgodan u novim pantalonama i prsluku od raskošnog smeđeg somota. U ruci nosi masku i kapu sa dugim čapljanim perom. Liči na svoju sestru: tamnooki su i tamnokosi, kao da su blizanci, izvajani iz finog uglaćanog drveta sa istim, ostrim i bistrim crtama i očima punim mračnih obećanja.

„Gledajte seoskog sokolara!“, objavljuje on prilazeći krevetu i ljubi Aninu ruku. Brižno je pogleda. „Bleda si.“ Zatim se okrene meni. „Paziš li da se ne umori?“

„Samo je isprobala kostim i pripremila se za ples – od tada se odmara.“

Prilazim mu da ga pozdravim poljupcem; ali on se okrene, sedne pored nje i raspusti joj kosu. Dodajem mu njene srebrne četke, a on joj začeslja tamnu gustu kosu od čela i uplete je.

„Brinem se“, žali se Ana.

„Ne brini“, odgovara on odmah. „Moraš da misliš na svete stvari, na lepe stvari da bi beba rasla. Moraš da budeš Ana, 'Najsrećnija'.“

„Agnes Trent“, objašnjavam mu, i vidim kako mi zahvaljuje kratko klimnuvši glavom.

„Mora da mi ukaže poštovanje“, kaže Ana.

Džordž joj pričvršćuje upletenu kosu na potiljku dvema šnalama od slonovače, sasvim blago, da kralj može da joj raspusti mirisnu kosu i zagnjuri lice u nju kad ostanu sami.

Ana mi daje znak da joj obujem čiste čarape, i žmirka jer je crvene svilene cipelice stežu. „Rekla sam Džejn da razgovara sa njom.“

„Ona je nova miljenica“, upozorava me Džordž. „Budi taktična.“

„Ali jasna“, zahteva Ana. „Ne prihvatam ništa osim potpune odanosti. Nisam poslala kraljicu...“

„Princezu udovu“, kažemo uglas Džordž i ja.

„Princezu udovu u zamak Kimbolton, kardinala Vulzija u pakao, i biskupa Fišera i Tomasa Mora u Tauer, samo da bih i dalje imala neprijatelje pod svojim krovom. Stari plemići govore protiv mene u savetu; njihove stare žene me krišom ogovaraju. Svi stari ljudi žele da sve opet bude kako je nekad bilo. Oni žele da se stara kraljica vrati.“

„Pa, ne možete ih sve poslati u Tauer!“, našalim se; ali se niko ne smeje. Odmah se uozbiljim. „Naravno, razgovaraću sa Agnes.“

Ana ustaje u svojim tesnim cipelama. „Pozovi je odmah; može da me oblači.“

Džordž je poljubi u rame i mahne mi rukom u znak pozdrava. „Hvala ti!“, oblikuje on nemo usnama, skriven iza vrata.

Pobrinem se da dobro zatvorim vrata za njim, pre nego što krenem prema suprotnim vratima kraljičine sobe. „Njena milost je spremna za oblačenje“, kažem, i tri dvorske dame poslušno ustaju. Agnes sasvim bezbrižno prolazi pored mene.

Hvatam je za ruku. „Postoji li neki razlog zbog kojeg se ne klanjate propisno kraljici?“, pitam je ljubazno. „Sigurna sam da je posredi neka greška.“

„Nikakva greška, osim njena“, odgovara ona drsko. „Klanjam se dovoljno duboko za nju.“

„Klanjajte se dovoljno duboko za krunisanu kraljicu. I neka se ovaj razgovor na tome završi.“

„Završiće se tamo gde je i počeo: s njom.“

Čvršće joj stegnem ruku. „Gospo Agnes, kad sam došla na dvor, pazila sam kako se ponašam. Tako sam postala glavna dvorska dama.“

„Pazim i ja! Nema potrebe da me štipate, leđi Ročford. Vaša zaova ima pun Tauer mučitelja koji to rade.“

„Nisam vas štipala“, lažem.

„A ja se klanjam baš kako treba“, laže i ona zauzvrat, te ulazi u kraljičinu spavaću sobu.

Gledam je kroz otvorena vrata, i vidim da to nije istina.

SUTRADAN, POSLE MOLITVE u kraljevskoj kapeli, kralj ostaje da kleči na vezenom jastučetu svog klecala, sklopljenih ruku, zatvorenih očiju, razgovarajući neposredno s Bogom. Niko ne sme da se pomeri dok on ne ustane. On daje Ani znak da mu se pridruži na njegovoj strani kapele, a ja idem za njom, noseći naše molitvenike i njenu krunicu od bisera i korala. Kraljev sekretar Tomas Kromvel čuteći stoji iza njega, a mladi Fransis Veston i moj muž Džordž iza Kromvela. Džordž mi namigne kad im priđemo. Fransis se blago nakloni.

„Gospodaru mužu“, kaže Ana klanjajući se kralju, smešeći se dvoranima i blago klimajući glavom Tomasu Kromvelu kao da je trgovački putnik koji dolazi sa tubom finog platna.

„Kromvel ima pitanje u vezi sa putovanjem u Francusku“, kaže kralj, još uvek na kolenima, sa rukama sklopljenim u molitvi. Očigledno i Bog prisustvuje ovom sastanku.

„Nisam znao da li vaša milost želi da poseti Francusku ovog leta“, kaže Kromvel Ani, zaobilazeći očigledno pitanje: *jeste li noseći?* „Da li da njegovo visočanstvo ide samo u Francusku?“

Moramo ubediti Francuze da sklopimo antipapski savez, da nam se pridruže u borbi protiv pape i sestrice Katarine Aragonske: španskog cara. Ali Ana ne može da putuje dok je trudna, a neće da ispusti kralja iz vida. Ljubopitljive smeđe oči gospodina Kromvela sreću se sa mojim, sivim.

„Oh! Potrebni ste mi uz mene!“, kaže Ana kralju. Ona sklopi šake oko njegovih, kao da mu se zaklinje na odanost. Henri ostaje u istoj pozi, poput viteza koji kleči pred svojom gospom. „Ne možete me napustiti kad mi se bliži vreme!“

Naravno, ona se neće poroditi pre jeseni i mogla bi komotno da putuje; ali Ana bi radije umrla nego da ode u Francusku suviše zaobljena da pleše, a nikad ne bi pustila kralja samog među zloglasne lepotice francuskog dvora. Ovog leta ostajemo kod kuće, a isto tako – kao što će on odlučiti – i kralj.

„Šta mislite, gospodaru?“, pita Džordž kralja, u ljupkoj predstavi savetovanja.

„Trebalo bi da idem.“ Kralj se tako razgali na pomisao da neka žena čezne za njim da zaboravlja na Boga i ustaje. „Ledi Ročford, mislite li da bi vaša gospa mogla da izdrži razdvajanje od mene? Vrlo kratko?“

Nije mi potreban Anin pogled da znam šta treba da kažem. Ovu predstavu znam napamet. Ovo nije obična ljubav: ovo je *Tristan i Izolda* – velika romansa; oni se nipošto ne smeju razdvajati. „Ne bih vam to savetovala“, odgovaram blago. „Ona bi patila za vama, gospodaru. Ali da li bi se vaš susret sa francuskim kraljem mogao odgoditi do posle porođaja? A onda bi taj susret bio slavljenički? Kao deo radosne objave?“

Kralj se široko osmehuje zamišljajući svoj pobedonosni odlazak u Francusku sa mladom ženom koja mu je podarila sina, umesto one stare koja nije.

Kromvel shvata moj nagoveštaj i uključuje se. „Mogli bismo da pošaljemo glasnika da predloži odlaganje. Nekog važnog – da bi se oni uverili da nije reč o nepoštovanju.“

Očigledan izbor je Džordžov ujak, vojvoda od Norfoka, glava kuće Hauardovih; ali on i Ana jedva i da razgovaraju otkad je on izveo genijalni trik, da uda svoju kćerku za kraljevsko kopile: kraljevog vanbračnog sina. A skoro svi drugi plemići su potajno na strani stare kraljice.

„Ah, ne nekoga od starih plemića!“, uzvikne Ana. „Ne nekog od tih prastarih!“

Kralj se potapše po obrazu. „Stari prijatelji“, kaže on. „Verni prijatelji.“

„Upravo tako! Stari prijatelji, stari ljudi!“ Ona mu se nasmeši. „Starinskih nazora – nisu kao vi!“

„Vikont Ročford?“, uzvikne odjednom Kromvel, kao da moj muž Džordž ne stoji tik pred njim.

Kralj se nasmeje. „Savršeno! Ali možete li vi bez njega, ledi Ročford? Ili ste i vi noseći, pa ga nećete pustiti od sebe?“

Potajno žalim što za naših deset godina braka nismo imali dece. Ali smejem se veselo kao da nikad nisam plakala u Džordžovom naručju. „Ah, gospodaru, ne možemo svi dobiti prvo dete u prvoj godini braka i drugo u drugoj godini! Nismo svi srećni kao vi i kraljica!“

„Najsrećnija“, potvrdi Džordž. Nikada ne dopuštamo nikome da zaboravi Anin moto.

Kralj uzima Aninu ruku i opet je poljubi. „Učinila je sve što mi je obećala“, kaže on zaljubljen. „A ja sam učinio više nego što je iko smatrao mogućim. Stvaram novu Englesku, za novu kraljevsku porodicu. A moj novorođeni sin će dokazati da je Bog blagoslovio mene i moju nevestu.“

Ana mu se smeši i širi ruke na blagoj oblini svog stomaka da je što više istakne.

„Džordž će ići u Francusku i reći će im da se susret mora odložiti posle rođenja mog sina“, izjavljuje kralj. „Putovaćemo na jesen.“

„Počastvovan sam vašim poverenjem“, kaže Džordž, kao da ide da ubija zmajevu. „Neću vas izneveriti.“

Taj junački ton je upravo prigodan. Henri hvata Džordža za podlakticu viteškim stiskom. „Znam, Džordže. Ti si mi brat.“

„Nikom drugom ne bismo poklonili poverenje“, smeši se Ana. Ona provuče ruku ispod kraljeve i pozove ga da samo njih dvoje prošetaju po hladu u vrtu pre nego što pođemo na doručak. Znam da želi da se otarasi svojih dama, koje idu za njima da mu privuku pažnju; ali on zamišlja mladog lepog kralja sa prelepom kraljicom

koja ga drži podruku, kako šetaju po travi posutoj cvećem, živopisnoj poput tek istkane tapiserije.

Gospodin Kromvel se nakloni i izađe. Džordž i ja ostajemo sami sa Fransisom Vestonom.

„Vidiš li kako uzlećemo!“, uzvikne Džordž. „Hvala ti, ljubavi. Ti nas uvek vodiš u dobrom pravcu – a sad mogu da kažem francuskom kralju da čekam kraljevskog sestrića!“

„To mi je dužnost“, odgovaram skromno.

On se široko osmehne. „Znaš, nekad sam mislio da ću zauvek ostati ovde, prenoseći ljubavne poruke između Ane i kralja, diplomata u odajama dvorskih dama, ambasador u krojačnici koji nikad neće stići do izvora moći, već će samo trčkarati tamo-am.“

„Gospodaru, voleo bih da pođem sa vama“, kaže Fransis, koji još pred sobom ima godine i godine trčkanja tamo-am. „Ali čuvaću vašu gospu dok vi budete odsutni, ako ona prihvata moju službu.“ On spusti ruku na srce i duboko mi se klanja.

„O da, da.“ Džordž odmahne rukom na predstavu dvorske ljubavi kao besmislene bez publike. „Džejn – pošalji poruku u konjušnice. Pre nego što krenem, treba da mi potkuju konje. Povešću dva rezervna. Poznato je kako brzo prelazim taj put.“ On mi ljubi ispružene ruke. „Brzo ću ti se vratiti.“

Pazim da ga ne grlim predugo. „Nedostajaćeš mi“, govorim mu.

„Vratću se pre nego što prođe mesec dana“, obećava on.

KRALJIČINE ODAJE SU sumorne kada nema Džordža da predlaže teme za masku, novi način nošenja francuske kape ili novu igru. Posećuje nas starija gospa iz nekadašnje kraljevske porodice: Margareta Pol, kraljeva rođaka. Pre mnogo godina dolazila je na naše časove u kraljevskoj učionici i hvalila me kao najbistriju od mladih dama stare kraljice. Nikad nije rekla nijednu reč protiv tragedije razvoda, ni poniženja koja je Ana priređivala staroj kraljici i njenoj kćerki. Molila je za dozvolu da služi leđi Meri ili kraljici Katarini,

i čak se ponudila da im služi besplatno, ali Ana zahteva da njene molbe uvek budu odbijene.

Ledi Margareta Pol nosi masku spokoja nad slomljenim srcem. Danas je u pratnji još jedne kraljevske rođake, Gertrude Kortni. One se klanjaju Ani tačno kako treba, ali nekako izgledaju kao da joj čine uslugu. Naslućujemo njihovo neizgovoreno mišljenje da smo previše bučne, previše razigrane i premlade. Gertruda je učila kako da se ponaša od strogo odgajane španske kraljice; mi smo svoje ponašanje učile od pomodne francuske. Smatraju nas previše koketnim, previše duhovitim. Čitamo teologiju; previše toga preispitujemo za ove nepokolebljivo odane papistkinje. Sin miljenik ledi Margarete Pol naučnik je u Rimu, i celog života piše knjigu o greškama reformatora. Moguće je da je ona vrlo dobra – moj učeni otac tvrdi da će biti izvanredna – ali mislim da bi za Redžinalda Pola i za njegovu staru majku bilo bolje da prihvate da je Ana ubedila kralja da postane protestant, i da sada i cela Engleska mora biti protestantska.

Ledi Margareta Pol i čitava njena plemićka porodica pristalice su kćerke stare kraljice, ledi Meri, i niko ne zna koliko će daleko ići da bi je vratili na dvor, priznali kao princezu i kraljevsku nasleđnicu, i vratili joj titule i imanja. Oni mrze našu princezu Elizabetu koja ju je zamenila, i našu kraljicu koja je zamenila njihovu; ali to nikad ne biste rekli po njihovim finim dvorskim manirima. Od šiljatih vrhova njihovih staromodnih kapa pa sve do elegantnih i jednostavnih kožnih cipela, to su plemenite gospe koje se snishodljivo drže pred gorima od sebe. Mi zauzvrat činimo sve što možemo da ih nateramo da se osećaju staromodno i suviše na našem ludo pomodarskom dvoru.

Ledi Margareta Pol srdačno pozdravlja kraljevu sestričinu Margaretu Daglas i pita za njenu majku, koja je bila škotska kraljica namesnica i još uvek savetuje svog sina, škotskog kralja Džejmsa. Stara gospa tiho komentariše Margaretinu francusku kapu i dignuti rub njene haljine, koji otkriva vez na njenim svilenim čarapama. Margareta pocrveni na taj blagi prekor svoje nekadašnje guvernante, a Ana se glasno nasmeje i kaže da se tako nosi

u Parizu – a i grofica se sigurno seća kako je to biti mlada i lepa devojka, koliko god da je to davno bilo?

Ana je nemilosrdna u svojoj moći. Ne podnosi da ledi Margareta Pol dolazi u njene odaje i ponaša se prema njoj kao prema skorojevički, ali ledi Margareta se nikad ne koleba u svom spokojnom dostojanstvu. Niko osim Džordža ne može da zagladi Anino nakostrešeno perje. On je tako načitan da ume da se raspravlja kao sam Martin Luter, a njegova ljubav prema Ani daje ispraznim igrama dvorske ljubavi u njenim odajama iskren i nežan ton.

Bez njega, priče o ljubavi teku bezlično; a često se dešava da mladić mucajući začuti, ulazeći u kraljičine odaje sa novim svilenim ogrtačem, noseći u ruci buketić ruža, koji označava iskrenu ljubav, ali bez spremnih duhovitih reči. Lautista Mark prekida pesmu i blago cimne žice da privuče pažnju ostalih na njegovu zbunjenost, te se neuljudno smejemo stidljivosti mladog plemića.

Džordž i ja smo potrebni Ani, jer ona nema svojih prijatelja. Kraljica koja se uzdigla zahvaljujući sopstvenim sposobnostima oslanja se na dvorane koji su se isto tako uzdigli zahvaljujući sopstvenim sposobnostima; svako želi priliku da se prikači za skute ove nove kraljice. Sestra Meri joj nije od velike koristi: više joj je suparnica nego podrška, jer je i sama nekad bila kraljeva ljubavnica. Ovog leta ona je u porodičnoj kući Bolenovih, zamku Hever, a Ani se ne žuri da je vrati na dvor. Mi smo dvor skorojevića koji uzleću bez čvrstog osnova, te svi osećamo olakšanje kada se Džordž ranije vrati kući, prevalivši put od kraljice od Navare i njenog brata kralja Fransoe za tri nedelje, donoseći darove i poruke dobre volje sa francuskog dvora.

Iz Pariza je doneo novi teniski reket i kune se da će izazvati sve igrače. Ana obećava nagradu pobedniku, a ceremonijal-majstor priređuje turnir stavljajući na spisak sve plemiće sa dvora. Počinju rano izjutra, a mi dame sedimo tokom vrelog dana na kraljičinom balkonu, pod drvenom nadstrešnicom pod kojom je sve toplije kako dan odmiče. Gledamo igrače kako se znoje i zamahuju iz vodeći teške udarce, i trpimo bučne udarce loptice koja se odbija o zid igrališta i glasno kotrlja po krovu iznad naših glava.

„Da vam donesem čaj?“, šapatom pitam Anu.

„Možeš da kažeš mužu da požuri da završi turnir“, kaže ona zlovoljno.

On igra konačni meč protiv kralja, jakog i zajapurenog, u beloj lanenoj odeći. Kralj je odigrao već dva meča pre ovoga i ridezlatna kosa mu je potamnela od znoja, vlažna košulja mu se lepi za mišićave grudi. Kada se protegne da udari visoku loptu ili potrči ka mreži, kreće se otmeno kao da pleše.

Džordž gubi za nekoliko poena; propustio je poslednji udarac očajničkim zamahom i odlazi sa igrališta sa Fransisom Vestonom, koji ga ogrće suvim ubrusom. Kralj, pobedonosno se osmehujući, dolazi da stane ispod kraljičinog balkona, uzbuđen zbog pobeде i smejući se Džordžovom pariskom reketu – zahtevajući ga kao nagradu, uz poklon od kraljice.

Džordž mu ga predaje bez oklevanja, mada nas je on koštao čitavo malo bogatstvo, i kaže da je kralj daleko bolji igrač; ali da će mu se on osvetiti sledeće nedelje. Gospe začavrljaju, glasovima nalik na zvončice; svi se slažu da je kralj snažan i hitar kao dvadesetogodišnji mladić.

Ne i Agnes. Ona je čitav turnir provela u hladovini u pozadini kraljičine lože, sklonjena od jakog sunca. Dok se mi naginjemo preko ivice lože da hvalimo kralja i zadirkujemo njegove protivnike, ona ne progovara; ali dolazi da stane pored mene, a kada kralj obriše ožnoeno porumenelo lice rukavom svoje košulje, ona ispusti svoju maramicu – poput lepršave latice – ka njemu. On je hvata u vazduhu kao dvokrilnu semenku i prislanja uz zajapureni obraz. Zatim digne pogled ka njoj i prinese maramicu usnama.

Ana se za sve to vreme nepokolebljivo smeši. Ona mu predaje nagradu za pobeđu na turniru – zlatnu iglu za kapu – i vodi nas nazad do kraljičinog dela dvorca. Naložila je svojim damama da šiju košulje za siromašne – uvek moraju da šiju košulje za siromašne kada je ona besna.

Ona rukom poziva Džordža i mene u svoju spavaću sobu, a ja brzo zatvaram vrata za nama da niko drugi ne čuje oluju koja izbije istog trenutka kad ostanemo sami.

„Videli ste. Ona me vređa.“

Džordž je još oznojen posle tenisa, sa ubrusom oko vrata, mu-slinska košulja lepi mu se za leđa. „Moram da idem da se umijem.“

„Ne, ostani. Video si šta je uradila. Ona me vređa.“

„Smrdim kao konj.“

„To nije važno. Reci mi šta da radim. Ona mu se nameće!“

„Pusti me bar da se umijem!“

Ona odmahne rukom otpuštajući ga, a on ulazi u toalet pored njene sobe. Čujemo kako se poliva velikim bokalima vode i pere njenim finim sapunom te konačno izlazi, kose ukovrdžane od vode, sa jednim peškirom na kojem su izvezeni njeni inicijali sa krunom omotanim oko struka i drugim prebačenim preko rame-na. Ona ne obraća pažnju na njegovu razgolićenost.

„Video si je. Samo što ne opšti sa njim meni ispred nosa.“

„Je li to počelo dok sam ja bio u Francuskoj?“

„Ja to nisam videla“, kažem.

Džordž peškirom trlja uši da ih osuši. „Džejn ništa ne može da promakne. Ako Džejn to nije videla, znači da je tek počelo. Dakle, to ništa ne znači: to je samo igra – igra dvorske ljubavi. Svi je igramo, sve vreme. Ne možeš da prigovoriš... u tvom stanju...“

„Moje stanje bi trebalo da me spase?“

Džordž me pogleda, očekujući da se umešam.

„Vaše stanje je vaš spas“, složim se. „To znači da ste iznad svakog poređenja. Čak i ako on očijuka s nekom drugom, čak i ako se zaljubi...“

„On je već zaljubljen!“, cikne ona. „Večnom ljubavlju! To nije poput vašeg, ugovorenog braka!“

„Svi su brakovi ugovoreni“, kaže brzo Džordž. „Samo što si ti sama ugovorila svoj. I u svakom braku ima ljubavi. Ja nisam birao Džejn, ali mi je bilo drago da uzmem za ženu kćerku lorda Morlija, a ona mi je verna kao...“ On začuti, pokušavajući da smisli metaforu za odanost na ovom lažnom dvoru.

„Kao pas!“, brecne se ona.

Džordž me obgrli oko struka. „Pa, u svakom slučaju, verna i odana – i mudra! Džejn je uvek u pravu. Kako ona kaže: ti si

iznad poređenja. Ali dok si trudna i dok ne može da opšti sa tobom, mora da bude sa drugim ženama. Neće živeti kao monah pet ili šest meseci dok se vaš sin ne rodi i dok ne dobiješ crkveni blagoslov da možeš da se vratiš iz porodijskih odaja – on će za to vreme sigurno imati neku drugu! I ranije je to uvek radio.“

„Ranije!“, ponovi ona. „Naravno da je imao druge žene, dok je bio oženjen starom kraljicom koja je stalno imala pobačaje! Ona je bila stara i bolesna i njihov brak je bio proklet. Ali sada neće imati nikoga sem mene! Držala sam ga na odstojanju šest godina! Šest godina!“

„Nisi ga držala na odstojanju“, podseća je Džordž. „Bilo je tu svakakvog ljubljenja i maženja. *Sortilèges*.^{*} Francuskih smicalica.“

Nisam znala za to izvitopereno i grešno ponašanje. Iskreno sam verovala da je sve to bila samo dvorska ljubav. Skrivam svoje zaprepašćenje, a Ana ne zahvaljuje Džordžu što je podseća na to.

„Skoro ništa, a to bih mogla da radim opet! Zašto ne bih mogla da ga zadržim uz sebe još šest meseci?“

Njihov brak sklopljen je pre manje od dve godine, i to – izuzetno – iz ljubavi. Ana je od sebe stvorila novu vrstu kraljice, novu vrstu žene: voljenu ženu, kraljicu iz ljubavi. Donela je novo doba za nas žene – poštovane zbog lepote i zbog pameti. Je li takva kraljica, koja se udala iz ljubavi, jednako sigurna na svom prestolu kao ona zavetovana u hladnokrvnom međunarodnom savezu? Ili bi brak sklopljen iz ljubavi trebalo da traje samo onoliko koliko i ljubav? Da li muža, koji se venčao iz ljubavi, treba zavoditi i osvajati uvek iznova i iznova?

Naravno, znamo odgovor na to! Kralj nam ga govori na svakom turniru koji osvoji i u svakoj maski u kojoj igra junaka. On mora biti osvajan i zaljubljujati se svakodnevno. Nikada se ne zamara od igre dvorske ljubavi. Svakog dana mora ponovo da otkrije ljubav. Svakog dana: svežu i novu, i strastvenu. A to je sve bilo veoma lepo kada je Ana bila s njim na medenom mesecu, a mi ambiciozni dvorani svirali i plesali dok ju je on držao u naručju.

^{*} Franc.: *Sortilège* – čarolije, vradžbine ili veštičarenje, obično sa mračnim i manipulativnim namerama. (Prim. prev.)

Ali kako može žena u odmakloj trudnoći da pleše kao zavodljiva devojka? Šta ona da radi kada mu crkva izričito zabranjuje da dolazi u njenu postelju?

„On nikada neće prestati sa očijukanjem“, govori joj Džordž blago. „Potrebno mu je obožavanje. Biće 'ne usuđujem se da objavim'* sa nekom novom, svaki put kada si trudna. On mora da bude veliki ljubavnik – poželjniji od svih ostalih. Znaš da je tako! Moraćeš da zažmuriš na to znajući da ćeš se, kada rodiš sina, vratiti u igru. Do tada, zažmuri.“

„Kraljica je uvek žmurila!“, uzvikne ona ogorčeno. „Nikad nije rekla ni reč protiv mene dok nije bilo prekasno! Vidiš li kuda ju je to odvelo? Princezu udovu, u zamku Kimbolton sa nekoliko slugu? Kćerka joj je proglašena za 'ledi Meri' – da nikada više ne bude princeza? Da je kraljica to sasekla u korenu, ja danas ne bih bila ovde – a ona ne bi bila tamo!“

Džordž se nasmeje – to je njegov majstorski potez; samo bi se on usudio da joj se nasmeje u takvom napadu besa – i zagrlji je, onako polunag. „Niko nije mogao tebe da saseče u korenu“, uverava je on. On je grli, njiše je u svom naručju, a ona sklopi oči i naslanja zajapureno, gnevno lice, na njegovu hladnu голу kožu. „Ana, ljubavi. Čekaj – kako te je on ono nazvao? Srca mog gospo najdraža!“

Ona se i protiv svoje volje zakikoće, prisećajući se stihova oko kojih se kralj toliko trudio. „Ne ostavljaj me nikada.“

„Device na brodu nošenom olujom!“,** podseća je on, a ona se glasno nasmeje, zabacivši glavu u njegovom zagrljaju. „Ne mogu ga kriviti zbog toga“, kaže. „To mi je bio jedan od slabijih stihova.“

* *Declare I dare not* – „ne usuđujem se da objavim“ bio je Henrijev način izražavanja ljubavi prema Ani Bolen dok je još bio u braku sa Katarinom Aragonskom. (Prim. prev.)

** U originalu, *storm-tossed maiden*. Ovaj izraz se odnosi na komad nakita – privesak koji je Ana Bolen poslala kralju kao simbol svoje spremnosti da se nosi sa životnim „olujama“ zajedno sa njim, ali samo kao supruga, a ne ljubavnica. Ovaj poklon poslat je Henriju VIII najverovatnije za Božić 1526. ili Novu godinu 1527, i smatra se da je označio prekretnicu u njihovom odnosu, kad Henri počinje da insistira na poništenju svog braka sa Katarinom Aragonskom. (Prim. prev.)

„Bio je genijalan“, uverava je on. „I ti ćeš uvek biti ljubav njegovog života. Agnes nije važna. Nemoj se ponižavati žaleći se na devojkicu poput nje. Nemoj skretati pažnju dvora na nju; ne obraćaj pažnju na nju, i on će joj se udvarati i imaće je, a onda će je se zasititi i naći će novu Agnes. Imaće desetine devojaka poput Agnes tokom tvoje vladavine. Ti nećeš mariti za to. Mi smo pobedili. Ti si kraljica, i kada rodiš princa i naslednika, on ti neće biti potreban čak ni u krevetu.“

Mislim da ju je utešio, i da je oluja prošla.

„Obećao mi je da će me voleti zauvek“, kaže ona nabusito.

Džordž slegne ramenima. „Venčao se s tobom. To je zauvek.“

Naravno, Katarina Aragonska, prognana u hladni zamak, pokazuje nam svima da nije tako.

„Agnes treba da ode sa dvora ako vas uznemirava“, predlažem. „Vaša majka može da razgovara sa njenim roditeljima.“

„Tako je.“ Džordž blago umiruje Anu; smešta je u stolicu i skida joj tešku kapu. „Odmori se“, kaže joj on. „Odmori se i smiri se, zbog bebe. Beba će sve rešiti.“

„Džejn može da se otarasi Agnes.“

„Ne znam kako...“, zaustim, gledajući u Džordža.

Oni se nasmeju, očiju sjajnih poput malih lasica. „O, Džejn, ne pravi se nevešta!“, uzvikne Džordž. „Dovoljno si dugo na dvoru.“

„Prospi joj mastilo na haljinu ili vino po rublju, olabavi joj remenje tako da joj sedlo sklizne i da padne s konja“, smeje se Ana.

„Ne smem joj olabaviti remenje!“

„Ne, nemoj da je ubiješ!“, složi se Džordž.

„Ubaci neku zabranjenu knjigu u njen ormar i prijavi je“, predlaže Ana. „Natrljaj joj cipele psećim izmetom. Ili samo reci devojčkama da je ne voliš, i one će odraditi ostatak posla za tebe.“

„Treba da ih dovedim u red, a ne da ih kinjim – mrzeće me!“

„Nije važno ko te mrzi, ako te mi volimo!“ Ana zna šta treba da mi kaže. „Mi te volimo! Džordž će štititi svoju bistru ženu; moj otac erl štititi svoju snahu; moj ujak vojvoda štititi svoju rođaku! Upamti, ti si Bolenova, od Hauardovih. Pripadaš nama, i niko ne sme da učini ništa protiv tebe.“ Ona zastane i nasmeje mi se. „Draga Džejn! Gle kako se topi kad joj kažemo da je volimo!“

Džordž mi prilazi i spušta mi dlanove na lice. „Najdraža Džejn“, kaže on slatkim glasom. „Ženice moja. Otarasi se Agnes, zbog nas. Učini to meni za ljubav?“

TE VEČERI KRALJ nas poziva na ples u krugu: gospoda plešu u spoljašnjem krugu, gospe u unutrašnjem. Kralj predvodi ples sa Anom kao svojom partnerkom i ide ukруг, plešući sa svakom gospom sve dok se ponovo ne vrati svojoj ženi. Svaka devojka porumeni kad je on uhvati za ruku: kralj svojim dodirima izaziva žudnju, baš kao što leči bolesti. Osećam kako i sama crvenim dok mi on šapuće: „Ah, Džejn! Lepa Džejn! Otplesao sam čitav krug samo da bih došao do vas!“

Sada su mu četrdeset tri, ali kao ni ostali na dvoru, ni ja ne vidim njegove godine. Još uvek je privlačan: smeđa brada mu se kovrdža oko čulnih usana, tamnoplave oči mi se smeše dok toplom rukom drži moju. Za mene, za sve nas, on će uvek biti zadivljujuće zgodni dečak-kralj koji je došao na presto sa sedamnaest godina, oženio se španskom princezom iz ljubavi i zarekao se da će njegovo kraljevstvo biti najotmenije u Evropi. Lak je na nogama, kao što je bio i tada. Okreće me uz plesne korake i privlači sebi. „Džejn, kunem se, da mi niste šurnjaja...“

Osećam kako crvenim. Kralj je i ranije uzimao rođake za ljubavnice, spavao je sa Meri Bolen kada se zaljubio u Anu.

„Kraljica bi mi odrubila glavu!“, prošapući, a on se nasmeje, stegne mi ruku i otpleše dalje.

Lautista Mark Smiton trebalo bi da stoji među muzičarima, ali on pleše oko spoljašnjeg kruga i prilazi Ani, ne prestajući da svira.

Ples vodi kralja od mene do Agnes, i ona odjednom zapne o porub svoje suknje i padne mu u naručje. To je sramni potez dvorske dame, sigurno je čvrsto rešena da mu privuče pažnju. Mark na trenutak usporava melodiju, a kralj joj šapuće nešto na uho. Ona pocrveni kao nevinašce, uspravi se, a Mark opet zasniva brže, i kao da se ništa nije desilo. Kralj pleše do sledeće partnerke, ali ja vidim kako se osvrće, dok Agnes odmahuje glavom i nemo

oblikuje usnama: „Ne usuđujem se!“ – isti onaj moto dvorske ljubavi koji je on nekad izgovarao kada je reč o Ani.

To je dovoljan dokaz. Kada se ples završi uz klanjanje, iskra-dem se iz dvorane do kraljičinih odaja, i u prolazu uzimam bokal toplog mleka sa njenog stola. Pokucam na vrata sobe dvorskih dama; ali niko mi ne odgovara. Desetak njih spava ovde, u pet udobnih kreveta. Agnes deli krevet pored vrata sa još jednom damom, njen molitvenik stoji na malom klecalu kraj njenog kreveta, a pored njega i njena krunica. Odeća joj stoji u kovčegu u dnu njenog kreveta. Dižem pokrivač i sipam mleko na čaršave tako da natope krevet i posteljinu, i dušek napunjen vunom. Smrdeće na uskiso mleko i ako tri puta operu čaršave. Njene drugarice će govoriti da ona mokri u krevet i neće hteti da spavaju sa njom, sluškinje će pričati da smrdi. Biće strahovito osramočena.

Te noći legnem u ogromni rezbareni krevet pored Ane. „Jesi li je videla?“, pita ona. „Jesi li ga videla sa njom?“

Klimnem glavom.

„Jesi li je opomenula?“

„Sipala sam joj mleko u krevet.“

Ana se smeje kao devojčica. „Džejn, ti si najbolja snaha.“

I ja se smejem. To znači biti sjajan dvorarin – mogu da se unizim do najsitnije pakosti ili da se bavim najvišom diplomatijom. Niko osim Džordža i mene ne može da izvršava kako krupne tako i sitne zadatke za našu kraljicu.

Ana i ja spavamo sklopčane zajedno, kao najbližije sestre, a ja mislim: ovo je život kakav sam želela – da služim s ljubavlju i da budem cenjena zbog toga. Ovo je porodica kakvu sam želela, kad su me još kao dete poslali od kuće. Ovo je ljubav koja mi je tada nedostajala, kada sam odgajana kao dvoranka, a ne kao voljena kćerka. Ovo sam želela da budem: da služim moćnoj ženi, u središtu moći.

BUDI ME NJEN stisak jak poput stege na ručnom zglobu. „Šta je?“, pitam bunovno.

„Dovedi Džordža.“

„Šta je bilo?“, ponovim zbunjeno. „Šta?“

„Ustani, upali sveće i dovedi Džordža, budalo prokleta“, procedi Ana kroz stisnute zube, prigušivši bolni jecaj.

Osećam da je čaršav poda mnom mokar; na trenutak, onako sanjiva, pomislim da je Agnes sipala mleko u naš krevet iz osвете, ali kad ga dodirnem, prsti su mi crni u tami.

Na žaru preostalom od vatre upalim sveću i dižem pokrivač. Ana leži u lokvi crvene tečnosti.

„Idi po Džordža!“

Ne raspravljam se. Prebacim ogrtač preko ramena i prolazim kroz vrata koja povezuju njene odaje sa kraljevim, te bosa potrčim kroz galeriju. Naša vrata su otključana. Prolazim kroz naše predvorje do naše spavaće sobe i prodrmam Džordžovo golo rame.

On se odmah prene. „Džejn? Šta je bilo?“

Trgnem se od užasa kad vidim da su moji prsti ostavili krvav trag na našoj posteljini. Džordž se zagleda u mrlju. „To je Anina krv“, kažem mu. „Izgubila je bebu.“

On jednim hitrim pokretom ustaje iz kreveta, navlači košulju, i pantalone. Želim da me zagrlji, ali on me odgurne.

„Dovedi babicu“, kaže on.

„Ne znam gde živi!“

„Onda probudi moju majku“, kaže on. „Samo nju. Ne govori ni reč nikom drugom.“

„Čekaj me... ne možeš u Aninu ložnicu...“

Ali on je već upalio sveću i prošao kroz vrata tako brzo da je plamen zatreperio obasjavajući mu lepo lice nalik na masku straha.

Porodične odaje Bolenovih su pored naših. Pokucam na novi štit sa tri crna bika i krvavocrvenim izvrnutim slovom V, i ulazim. Iza predvorja je gostinska soba, dnevna soba i glavna spavaća soba. Prolazim kroz njih na vrhovima prstiju, dok mi prostirke od bilja bockaju bosa stopala. Pokucam na vrata spavaće sobe i čujem glasno hrkanje mog svekra.

Niko ne čuje moje kucanje. Otvaram vrata i provirim u sobu.

Moja svekrva, grofica od Viltšira, leži na boku, okrenuta prema vratima, sklopljenih očiju. Pored nje leži brdo od mog svekra, pokriveno hrpom krzna.

Nežno joj dodirnem rame čistom rukom, skrivajući okrvavljene prste iza leđa. „Ana“, prošapućem. „Nije dobro.“

Ona se odmah probudi i ustaje iz kreveta ne uznemirivši usnulog muža. Ogrič joj je u dnu kreveta kao i turske kožne papuče.

„Beba?“

„Ne znam.“

Znam, ali se ne usuđujem da kažem. „Džordž me je poslao da vas probudim i da dovedem babicu.“

„Moja sluškinja zna gde ona živi“, kaže ona. „Probudi je i reci joj da dovede Emili la Leš koja stanuje u Dak lejnu. Kaži joj da si ti bolesna, da sam joj kazala da dođe kod tebe u kraljičine odaje.“

Vidim da će mi Bolenovi podariti mrtvo dete pre nego što rodim živo. Elizabeta Bolen ne čeka da se složim s njom, već požuri iz sobe. Ispruženom rukom pokazuje mi na vrata sobe gde spavaju njene sluškinje, a onda odlazi. Ne uzima moju sveću; ide senovitom galerijom bez svetla, kao da poput mačke vidi u mraku.

Izdajem naređenje sluškinji a zatim odlazim, kraljevom galerijom, dok plamen moje sveće treperi na toploj promaji. Pored odaja Bolenovih, nalaze se još veće odaje dodeljene vojvodi od Norfoka. Tomas Hauard ovde stanuje sam – bez svoje žene, koja je ostala odana Katarini Aragonskoj, dok mi ostali nismo. Ma koliko da je kasno, vrata se otvaraju na moje tiho kucanje.

Sluga čeka da progovorim.

„Je li gospodar tu?“, pitam šapatom.

On se nakloni i daje mi znak da uđem, te bešumno zatvara masivna vrata za mnom. Prolazi kroz veliko predvorje do dvokrakih vrata ogromne spavaće sobe i zagrebe hrastovu ploču. Vrata se odmah otvaraju i na njima stoji Tomas Hauard, vojvoda od Norfoka, u raskošno izvezenoj noćnoj košulji, sasvim budan, duboko izboranog duguljastog lica, nimalo iznenađen.

„Da? Džejn?“

Njegove sam oči i uši još otkad sam prvi put došla na dvor kao usamljena mala devojčica. Tomas Hauard me je jedini zapažao. Rekao je da sam bistro čeljade i poklanjao mi vrpce kad sam mu donosila vesti. Hvalio je moju učenost i zapitkivao me je šta je kraljica rekla na španskom kad je ostala nasamo sa ambasadorom, šta je šaputala na latinskom svom ispovedniku. Ko je dolazio i odlazio, kroz privatni ulaz u njene odaje? Ko je njen tajni lekar, i zašto ga poziva?

Kad sam se udala za Džordža, vojvoda mi je postao rođak i glava moje porodice i rekao mi je da treba da ga smatram ocem, da treba da dolazim kod njega kad god sam u nevolji ili krijem kakvu tajnu. Naročito treba da mu pričam o kraljici protiv koje se kralj okrenuo kada se zaljubio u moje zaove: najpre u Meri, a zatim u Anu.

Donosila sam mu vesti iz kraljičinih odaja, isprva beznačajna govorkanja, a onda sam naučila numeričke šifre koje su španski diplomati koristili za zapisivanje tajnih poruka – i prepisivala njena pisma. Upozorila sam ga kada je njegova žena Elizabeta, mlada vojvotkinja od Norfoka, nosila skrivenu poruku kraljici u korpi sa seviljskim pomorandžama. Vojvoda je verovao meni više nego njoj i zaključao ju je, daleko od njenog doma i dece. U početku sam bila zgrožena što je jedna moja reč uništila život te žene: odvojila je od dece i pretvorila njen dom u tamnicu. Ali sam se ponosila time što tako važan čovek poput vojvode veruje meni, detetu, više nego njoj. Uvažio je reči koje sam mu šaputala više od poricanja svoje žene. Saznala sam tajnu, prenela sam tu tajnu svom zaštitniku, a on je iskazao svoju moć. To je bilo kao da je ta moć moja, kao da sam svojom tajnom stekla sopstvenu moć.

Posle toga, bezuslovno mi je verovao. Zajedno smo posmatrali kako raste pokret španskih pristalica – izdajnička grupa formirana duboko na dvoru, sa sledbenicima po celoj zemlji, finansirana od Španaca i Rimokatoličke crkve, povezana sa mnogim starim plemićima, mnogim pripadnicima stare kraljevske porodice, zakleta da će braniti staru kraljicu protiv kralja, zakleta da će vratiti Englesku papskoj veri, zakleta na smrt i uništenje Ane i svih nas.

„Šta se desilo?“, pita me vojvoda, znajući da me sigurno neka grozna vest dovodi kod njega bosu, u spavaćici.

„Ana je pobacila“, šapućem. „Njena majka, vaša sestra, rekla mi je da dovedem babicu.“

„Je li vam ona rekla da me probudite?“

„Ne. To mora ostati tajna. Niko ne zna da sam ovde.“

„Odlično. Vratite se kod Ane. Javite mi kad to bude gotovo. Kako god da se završi.“

On ne izgleda nimalo uznemiren, iako je ovo kraj kraljevskog čeda Hauardovih. Ali naravno, to nije jedina prilika za njega. Njegova kćerka je udata za kraljevog vanbračnog sina; mogao bi od njih da dobije kraljevsku bebu Hauardovih.

„Hvala što ste došli kod mene, Džejn. Uzdam se u vas.“

Naklonim se i okrenem ka vratima. Sluga ih otvara, i čujem tiho škljocanje kad se ona zatvore za mnom. Žurim nazad kroz kraljeva privatna vrata u kraljičinu spavaću sobu.

PRIZOR U KRALJIČINOJ ložnici je poznat i jeziv. Doživela sam takav prizor smrti više puta ovde, upravo u ovim istim odajama, sa upravo istim osećanjem nezaustavljivog očajanja. Tada je tu bila kraljica Katarina, ležala je na krevetu s nogama podignutim na jastuke, bleđa kao i njeni čaršavi, mrmljajući molitve, čvrsto stežući kronicu u ruci, pogleda uprtog u raspelo. Sada je to Ana, koja drži svoju nedavno prevedenu englesku Bibliju, pogleda uprtog u bratovljevo lice, dok zajedno šapuću psalme moleći za hrabrost u dolini smrti.

Majka je čvrsto povezala Anu, kao da bi posteljina nagurana između njenih nogu mogla da zadrži bebu na mestu. Krv natapa bele čaršave dok Džordž mrmlja na engleskom: „Da pođem i dolinom sjena smrtnoga, neću se bojati zla; jer si ti sa mnom, ti si sa mnom, u dolini sjena smrtnoga; neću se bojati. Neću se bojati. Da pođem i dolinom sjena smrtnoga, neću se bojati zla, jer si ti sa mnom.“*

* U prevodu 23. psalma Davidovog korišćeni su stihovi iz Starog zaveta u prevodu Đure Daničića. (Prim. prev.)

Veoma dugo, se ne čuje nikakav zvuk sem mrmljanja psalama. Svetlost se provlači oko kapaka na prozorima. Zatim čujem pesmu ptica, čavrljanje, cvrkutavu radost kosa. Sada se napolju već toliko razdanilo da plamen sveća izgleda žut i slabačak, i ja ih gasim. Mrlja koja se raširila na čaršavima više nije crna u tami, već crvena kao džem; uskoro će se sluge probuditi i neko će pokušati da uđe u sobu, i saznaće da smo noćas bdeli nad kraljičinom okrvavljenom posteljom.

Ipak, Ana još uvek ništa ne govori; oči su joj uprte u Džordžovo tamno lice dok se on moli poput sveštenika, a njihova majka joj zateže čaršave između nogu.

Poželim oboje da ih zagrlim; želim da zaustavim i samo Vreme, da ovaj grozni dan nikad ne svane, ali umesto toga samo stežem stub kreveta i šapućem „Amin, amin“, na njihove molitve.

Prekida nas tiho šuškanje na vratima. Poluobučena sluškinja šapuće: „Jedna sluškinja Bolenovih kaže da su pozvali ovu ženu kod ledi Ročford...“

„Da“, kažem, sasvim malo otvarajući vrata. „Uđite.“ Uvlačim babicu u sobu i zatvaram vrata pred ženom koja je kucala i sluškinjom Bolenovih.

„Ovo je ledi Ročford“, kaže Anina majka, pokazujući na Anu. „Da li ona to gubi bebu?“

Žena skine svoj šal, skloni pokrivače, razmota okrvavljene čaršave. Oseća se miris znoja, krvi i telesnih tečnosti.

„Ne gubi je“, kaže žena, i svi pogledamo u nju s nevericom se nadajući čudu, kao da je ona došla da nas spase, da spase i samu Englesku. Čak i Ana diže glavu s Džordžovog ramena.

„Ne gubi?“, prošapućem.

„Već ju je izgubila“, kaže ona sa surovom iskrenošću. „Gotovo je. Sve je otišlo. Ovo ovde“ – ona razmota čaršav da nam pokaže malu grudvu zgrušane krvi. „To je to. Nema tu mnogo šta da se vidi, i sve je već gotovo. Krvarenje je samo ostatak. Verovatno će prestati da krvari za nekoliko nedelja.“

Ana zagnjuri glavu u Džordžov vrat i rame. On se naginje ka njoj te tako liče na neko neobično stvorenje sa dve tamne glave

– Ortusa – što štrči iz gomile krvavih čaršava sa jednim parom raširenih golih nogu.

„Ukleta sam“, šapuće Ana. „Kraljica me je proklela.“

„Gotovo je?“ , potvrđuje hladno Elizabeta Bolen. Ovo joj nije prvi put da sedi pored kraljice sa mrtvorodenim princem. Više puta je umotavala okrvavljenu posteljinu sa monogramom sa krunom, spaljivala ostatke i bacala pepeo u nužnik.

„Odavno“, kaže babica.

„Ali moći će ponovo da začne?“

„Nema šta da je spreči ako muž odradi svoje“, složi se žena.

„Onda ostanite i očistite je. Treba da bude na nogama, da jaše i pleše što pre.“

„Ženska posla“, kaže samo stara žena, sumorno se smešeći, kao da je dobro poznato da je ženski posao da pleše, jaše, začinje decu i čisti krvave čaršave i slomljena srca. Ona odnosi okrvavljenu posteljinu u toalet.

„Plati ženi kad završi“, kaže mi moja svekrva. „I opomeni je da drži jezik za zubima.“

Ona se okrene da izađe iz sobe i ugleda Džordža i Anu, još uvek zagrljene. „Oh, idi u svoju sobu, Džordže“, naredi mu ona, odjednom iznervirana. „Ne bi uopšte smeo da budeš tu.“

„Ali šta ćemo reći“, pitam.

Ona zastane na vratima. „Nećemo reći ništa. Nismo ni objavili trudnoću. Trudnoće nije ni bilo; nismo ni rekli da jeste.“

„Ona je rekla kralju“, podsećam je tiho, a Džordž i Ana ćute.

„Priznaće mu da je pogrešila; da joj je izostala mesečnica ili dve, i da se nadala... Nikad ne spominjemo 'pobačaj'. Ni 'mrtvorodenče'. Nikad ne govorimo 'mrtvo'.“

„Ja sam išao u Francusku, gospođo majko“, kaže tiho Džordž. „Rekao sam francuskom kralju da je Ana noseća i da ćemo mu doći u goste kada se porodi.“

„Francuski kralj se neće žaliti, je li tako? Veseliće se od srca našoj nevolji. Ali nije važno šta on misli. Važno je šta naš kralj misli. Važno je da naš kralj više nikada ne čuje reč 'pobačaj'. Da nikada ne čuje da je njegovo dete 'mrtvorodeno'. Čuo je to dovoljno puta od svoje prve žene. Nikada to ne sme čuti od Ane.“

U NAREDNIH NEKOLIKO dana gledam kako mi Bolenovi i Hauardovi hladnokrvno lažemo, izazivajući sve da nam se suprotstave. Ja sam ključni lažov, jer me ljudi šapatom pitaju ono što se ne bi usudili da pitaju Aninu majku Elizabetu Bolen, ni njenog ujaka Tomasa Hauarda. Iznova i iznova, govorim im – u najstrožem poverenju – da je Ana mislila da je trudna, ali joj je mesečnica samo kasnila, nekih mesec dana ili nešto više: sitna greška, prirodna kod mlade supruge. Najbrži način da se priča raširi po ovom dvoru jeste da ljude zaklinjete na ćutanje.

Jedini koji ima pravo da zna nešto o tome jeste kralj; a on ništa ne pita. Njegov dvor, reforma njegove vere, revolucija u njegovoj zemlji – čitav njegov život – zasnovan je na uverenju da njegova prva žena nije mogla da mu rodi sina jer je njihov brak bio nevažeći i nije imao božji blagoslov. Njegov novi brak je važeći, dakle, ima božji blagoslov, dakle, njegova žena će roditi sina. To je pitanje logike: kraljeve lične logike koja se ne sme poricati. Šta god da se desi sa Anom (a mi svi nepokolebljivo tvrdimo da se ništa nije desilo), kraljevo seme ne može biti dovedeno u pitanje. Pošto savršeni kralj ima savršenu ženu, on će s njom sigurno dobiti savršenog sina.

Gertruda Kortni dolazi nam u još jednu neželjenu posetu, a ja uspevam da razgovaram s njom pola sata, ne odustajući od naše laži. Sve što kažem naći će se za sat vremena na stolu španskog ambasadora i pročitati u Toledu za manje od mesec dana. Ona pokušava da me navede da priznam da je to bilo mrtvorođenče, a ja razrogačim svoje bledunjave sive oči i govorim kako mlada supruga, mlada majka, lako može da pogreši i da sledeći put neće biti greške i da će ona roditi dečaka. Gertruda Kortni može to slobodno da prenese španskom ambasadoru, starom plemstvu i prikrivenim papistima. Može da razglasi po Vest Kantriju,* kojim

* *West Country* – oblast na jugoistoku Engleske za koju se uobičajeno smatra da obuhvata grofovije Kornvol, Devon, Dorset, Samerset i Bristol, kao i delove Viltšira, Glosteršira i Herefordšira. (Prim. prev.)

upravlja njena porodica kao da je to njihova kneževina; može to da šapuće leđi Meri i da piše o tome staroj kraljici. Nije važno da li će španske pristalice poverovati u našu laž ili ne. U Engleskoj postoji novi zakon – Anin zakon, koji je doneo Anin parlament – prema kojem je Ana kraljica, a njen sin će biti sledeći kralj. Bilo da se njen sin rodi ove godine ili sledeće, zakon je zakon.

Ana za nekoliko dana ustaje iz kreveta. Večera sa dvorom, zasmehava kralja, pleše sa njim, smeši se gledajući u njegovo zapupeno lice i hvali reforme koje on predlaže crkvi, i niko ne komentariše da joj je stomak ranije bio zaobljen, a sada je ravan.

Samo vojvoda od Norfoka, Anin ujak, govori o tome. Ali nikada sa svojom sestričinom kraljicom, ni sa njenom majkom – svojom sestrom. On sa mnom odlazi do kraja velike dvorane posle večere, dok sklanjaju stolove da naprave prostora za ples.

„Je li ona sad dobro?“ Pronicljivo me zagleda svojim tamnim očima; njegovo mršavo, grubo lice okrenuto je ka meni.

„Jeste, vaša milosti.“

Ana se smeje sa kraljem, vodi ga do stola za kartanje da igraju vist sa Džordžom i kraljevim zetom Čarlsom Brendonom.

„Hoće li moći ponovo da rodi? Lako je začela Elizabetu, zar ne? Moja sestra me stalno laže.“

„Verujete li ikome, vaša milosti?“, pitam ga radoznalo.

„Verujem vama“, kaže mi on. „Vi mi nikada niste ulepšavali istinu, niti je zaobilazili. Otvarate četvore oči, i niste plašljivi. Zato ste mi draži od ostalih, malena. Hoće li ona imati drugo dete?“

„Babica je rekla da hoće, ako muž bude uradio svoje.“

„Bože blagi! Babica je tako rekla? I svi su je čuli? Dovala je u pitanje kraljevu muškost?“

„Oh – ona nije znala da je reč o kralju. Rekli su joj da dolazi kod mene. Ona je mislila da govori o Džordžu. Mislila je da je mrtvorodenče moje.“

On saosećajno iskrivi lice. „U svakom slučaju, ne treba da gubite nadu. Nemate još ni trideset godina – imate još dosta vremena.“

Klimnem glavom. Dete bi me još čvršće vezalo za ovu porodicu. Želim da me smatraju pravom Bolenovom, majkom sina kuće Hauarda, odanom po krvnoj vezi.

„Dakle, Džejn, hoću da mi javite istog časa kad Ana začne. Recite mi čim se pojavi prvi znak. Ne kada Ana bude želela da se to sazna. Recite mi odmah, čim budete saznali bilo šta – bilo šta.“

Dobrom dvoranicu potreban je zaštitnik, a moćnom čoveku potrebne su vesti. Mi smo par, kao soko i sokolar. Ja lovim za njega; on me štiti.

„Čujem da Ana zahteva da se donese još jedan novi zakon, po kojem svi moraju da se zakunu na odanost“, kaže on. „Zar joj nije dovoljno to što su njena deca, Elizabeta i sva ostala koju će roditi, već imenovana kao jedini naslednici?“

„Nije dovoljno“, odgovaram. „Ona traži da sve skrivene španske pristalice budu prinuđene da se javno zakunu na odanost. Previše njih saginje glavu pred Anom kao kraljicom i klanjaju se njenoj deci kao naslednicima, ali su potajno odani staroj kraljici i ledi Meri.“

„Ta javna odanost je dosad oduvek bila dovoljna.“

„Ne, ovo će biti kraj dvoličnosti.“

„Moraju da se zakunu na odanost nerođenom detetu?“

„Ili će se suočiti sa optužbom za izdaju.“

„Mudro“, kaže on preko volje. „To priznajem – mudro. I to će razotkriti španske pristalice. Ali meni to ne odgovara – time se mom zetu oduzima nasledno pravo.“

Kraljev vanbračni sin Henri Ficrij oženjen je vojvotinom kćerkom već skoro godinu dana. Taj brak još nije punovažan jer nije konzumiran, te bi sve i posle pobedonosnog venčanja moglo da propadne. Prema novom Aninom zakonu – taj mladić će moći da bude priznat samo kao kraljevsko kopile, nikada kao kraljevski naslednik.

„Žalite li zbog tog venčanja?“, pitam radoznalo. Meri Hauard svakako žali. Hladna je kao led kada se sa mužem sretne u javnosti. Najčešće su razdvojeni.

„Kralj se prema njemu ponaša kao dadilja prema dragocenom dečaku“, gundža vojvoda. „Kaže da je on još uvek suviše mlad da spava sa sopstvenom ženom.“ On se na trenutak namršti. „Možete li da nagovorite Anu da se založi za mene? Ovih dana nismo u dobrim odnosima ali smo ipak rođaci, za ime boga!“